

NIEUWE LITERATUUR BETREFFENDE DE NEDERLANDSE KERKGESCHIEDENIS VAN DE NEGENTIENDE EEUW, XIV.

A. de Groot

ALGEMEEN

- 1660 J.G. van Everdingen, G. Harinck en J.F. Seijlhouwer, *Titellijst van de bibliografie van Nederlandse protestantse periodieken*. Uitgave van het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (1800-heden), Amsterdam, 1990. XIII en 222 bldz.
Titels van ca. 4000 protestantse periodieken vanaf 1800, met gegevens over bewaarplaats enz.

KERKEN EN GROEPEN

- 1661 A.F. Manning, *Mensen en situaties. Scènes uit het katholieke leven in de negentiende en twintigste eeuw*, Baarn 1990. 397 bldz. (KDC Bronnen en studies, 21).
Verzamelde studies.
- 1662 H.C. Endedijk, *De Gereformeerde Kerken in Nederland, I: 1892-1936*, Kampen 1990. 240 bldz.
- 1663 *Tekens van herkenning en verkondiging. Kerkzegels van de Gereformeerde Kerken in Nederland*, Kampen 1990. 144 bldz.

BIJZONDERE GEBEURTENISSEN EN PERIODEN. BEWEGINGEN.

- 1664 J. Vree Azn., 'H. de Cock en de Groninger vrienden, I. Een onderzoek naar de overeenkomst en samenhang tussen Afscheiding en Groninger richting in haar oorsprong'. In: *Jaarboek voor de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland*, IV (1990), 17-47.
- 1665 F.L. Bos, 'De metoor Antonius van der Linde in contact met Réveil en Afscheiding (1856-1861)'. In: *Jaarboek voor de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland*, IV (1990), 48-81.
- 1666 *De dolerenden van 1886 en hun nageslacht*, onder redactie van P. van Beek, D.Th. Kuiper, J.C. Okkema, Kampen 1990. 634 bldz.

THEOLOGIE

- 1667 Th. Clemens, 'De receptie van de 'katholische Aufklärung' in Nederland'. In: *Kerk en verlichting. Voordrachten gehouden tijdens het Windesheim Symposium te Windesheim op 18 november 1989*, onder redactie van P. Bange (e.a.), Zwolle 1990, 15-27.
- 1668 Hae Moo Yoo, *Raad en daad. Infra- en supralapsarisme in de Nederlandse*

gereformeerde theologie van de 19e en 20e eeuw, Kampen 1990. 290 bldz.
Diss. Theol. Universiteit Kampen, Broederstraat.

- 1669 M.J. Aalders, *Ethisch tussen 1870 en 1920. Openbaring, Schrift en ervaring bij J.J.P. Valetton jr., P.D. Chantepie de la Saussaye en Is. van Dijk*, Kampen 1990. 228 bldz.

Diss. V.U.

- 1670 *Om een verstaanbare Bijbel. Nederlandse bijbelvertalingen na de Statenvertaling*, onder redactie van A.W.G. Jaakke en E.W. Tuinstra, Haarlem-Brussel 1990. 403 bldz.

Over negentiende-eeuwse vertalingen wordt gehandeld in bijdragen van O.J. de Jong, F.G.M. Broeyer, N. Tromp, K. Ouwens, A. Heringa, C. Houtman, R.C. Musaph-Andriess; bovendien in: 'Bibliografie van bijbelvertalingen na de Statenvertaling' door A.W.G. Jaakke en T. Medema-Wijnia, 291-401.

PREDIKING. PASTORAAT. KERKELIJKE PRAKTIJK.

- 1671 B. van Ginkel, 'Een interessant verslag. - Een tijdsbeeld'. In: *De Hoeksteen*, XIX (1990), 126-128.

Verslag van P.J. van Wermeskerken van een jaarfeest van de Arnhemse jongelingsvereniging, maart 1866.

(UITWENDIGE) ZENDING EN MISSIE. KERK EN ISRAEL.

- 1672 J.A.B. Jongeneel, *Protestantse zendingsperiodieken uit de negentiende en twintigste eeuw in Nederland, Nederlands-Indië, Suriname en de Nederlandse Antillen. Een bibliografische catalogus met inleiding*, Utrecht-Leiden 1990. (IIMO Research Publication, 30). 137 bldz.

- 1673 P.J. Rietbergen, 'Aan de vooravond van 'het groote missie-uur': een onderzoek naar de Nederlandse missiebeweging gedurende de eerste helft van de negentiende eeuw en de rol van 'missietijdschriften' daarin'. In: *Nederlands archief voor kerkgeschiedenis*, LXX (1990), 75-108.

ORDEN. CONGREGATIES.

- 1674 F.U. Ros, *Honderd jaar Mill Hill in Nederland*, Roosendaal 1990. 120 bldz.

De internationale missiecongregatie Mill Hill stichtte in 1890 het eerste opleidingcentrum in Nederland, nl. in Roosendaal.

GEESTELIJK LEVEN. MORAAL.

- 1675 *Verbeelding van vroomheid. De devotieprent als cultuur-wetenschappelijke*

bron, onder redactie van P.G.J. Post. Speciaal nr. van *Volkskundig Bulletin*, XVI (1990), 310-400.

Bijdragen van P.G.J. Post, Willem Frijhoff, H.A.J. Wegman.

LITURGIE. KERKBOUW. KERKLIED. KERKMUZIEK.

- 1676 B. Smilde, 'De gemeentezang in de Gereformeerde Kerken in Nederland van 1834 tot heden'. In: *Jaarboek voor de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland*, IV (1990), 120-149.

ONDERWIJS. OPVOEDING.

- 1677 Bernardus Kruithof, *Zonde en deugd in domineesland. Nederlandse protestanten en problemen van opvoeding, zeventiende tot twintigste eeuw*, Groningen 1990. 276 bldz.
Diss. Universiteit van Amsterdam. Ruime aandacht voor de negentiende eeuw.

MAATSCHAPPELIJKE VRAGEN. KERK EN STAAT.

- 1678 *Tussen arbeid en kapitaal. Een eeuw katholiek en protestants sociaal denken*, onder redactie van H. Crijns en H. Coetsier, Aalsmeer (enz.) 1990. 168 bldz. (*DISK-Cahier*, XV).
Ter herdenking van 'Rerum novarum' (1890), het eerste chr. sociaal congres (1891) en de oprichting van de Tweede Internationale.

PERSONEN

- 1679 J.M. Vermeulen, *In de lijn van Ledeboer. 1840 - 1948. Ruim 100 jaar predikanten, oefenaars en gemeenten*, Krimpen a.d. IJssel 1990. 231 bldz.
- 1680 C. Smits, 'Joannes Samuël d'Ancona (1809-1897)'. In: *De Hoeksteen*, XIX (1990), 123-126.
Aanvullingen op: C. Smits, *De Afscheiding van 1834*, I en II.
- 1681 L. Nijkamp, 'Ariëns verenigde 100 jaar geleden de R.K. arbeiders'. In: *'n Slipesteen. Stichting Historische Sociëteit Enschede-Lonneker*, jg. 1989, 4-6.
Bakker, J.J. - Zie nr. 1801.
- 1682 J. Veenhof, 'De theologische erfenis van Abraham Kuyper en Herman Bavinck'. In: *Cultuur als partner van de theologie. Opstellen over de relatie tussen cultuur, theologie en godsdienstwijsbegeerte*, aangeboden aan G.E. Meuleman, onder redactie van H.M. Kuitert, J. Veenhof, H.M. Vroom, Kampen 1990. 42-61.
- 1683 P. Soeteman, *Het leven en de voorvallen van Maria van Beek geboren*

- 1 februari 1818 overleden 17 maart 1891, Ede 1990. 58 bldz.
Nieuwe uitgave van de oorspronkelijke editie van 1894.
- Beets, N. - Zie nr. 1774.
- Bengen, pastoor Van. - Zie nr. 1791.
- 1684 Bergh, W. van den. - M.J. Arntzen, 'Het geweten van de doleantie'. In: *De Reformatie*, LXV (1989-1990), nr. 28-31, 617-619, 639-642, 661-664, 681-683.
- 1685 Herman Noordegraaf, 'Jan van den Brink, priester en socialist'. In: *Tijd en taak*, nr. van 3 nov. 1990, 8 vlg., en van 1 dec. 1990, 7-9.
Chantepie de la Saussaye, P.D. - Zie nr. 1669.
- Clercq, G.J. de. - Zie nr. 1695.
- Clercq, W. de. - Zie nr. 1689.
- 1686 O.W. Dubois, 'Een huisdienst in Réveilkring'. In: *De Hoeksteen*, XIX (1990), 166-168.
Beschrijving aan de hand van een verslag van W. de Clercq.
- 1687 A.J. Boele, *Een getrouwe wachter op Sions muur. Leven en arbeid van Ds. A.P.A. du Cloux*, Vlaardingen (1990). 155 bldz.
- 1688 M. den Admirant, 'Rumoer om een preek van ds A.P.A. du Cloux'. In: *De Hoeksteen*, XIX (1990), 129-133.
Du Cloux werd na een preek te Raamsdonk op 15 juli 1860 aangeklaagd wegens belediging van het koningshuis.
- 1689 O.W. Dubois, 'Briefwisseling tussen Isaäc da Costa en Willem de Clercq'. In: *De Hoeksteen*, XIX (1990), 216-223.
Vier brieven uit 1821 en 1822 uitgegeven en geannoteerd.
- Cock, H. de. - Zie nr. 1664 en nr. 1736.
- 1690 G.J. Johannes, 'Van 'Tijdzang' naar 'Hollandsche politieke poezij'. In: *Voortgang*, X (1989), 91-124.
Da Costa's ontwikkelingsgang wordt onderzocht aan de hand van zijn tijdzangen.
- 1691 Sonja Vetter-Samuels, 'Ferdinand Domela Nieuwenhuis, de eerste socialistische parlementariër'. In: *Spiegel historiael*, XXV (1990), 7-12.
- 1692 Cornelis van Dorp, *Bewerkt tot zijn zalige dienst*, Vlaardingen (1990). 142 bldz.
Nieuwe uitgave van: *Gods leidingen met Cornelis van Dorp (...), waarin vervat is zijne bekeering in 12 gesprekken (...)*, 's-Grav. 1898. Ten geleide van F.R. Don.
- Dijk, Is. van. - Zie nr. 1669.
- 1693 Piet Gootzen, 'Dagboek van pastoor P.P. Eerens uit Vlodrop (1789-1821)'. In: *Roerstreek*, XXI (1989), 123-141.
- 1694 P.L. Schram, 'Bij de gratie Gods'. In: *Koningin Emma. Opstellen over haar regentschap en voogdij*, onder redactie van C.A. Tamse, Baarn 1990, 124-145.
Het godsdienstige leven van de vorstin; haar belangstelling voor de kerken en het werk van de inwendige zending.

- 1695 C.M. Verkroost, 'Ongedateerde brieven van P.A. de Genestet aan G.J. de Clercq'. In: *Amstelodamum*, LXXVII (1990), 27-35.
Editie van brieven ca. 1850, met annotatie.
- 1696 J.A.B. Jongeneel, 'De ethische zendingstheologie van François E. Daubanton (1853-1920): revelatie versus evolutie; kerstening versus beschavingswerk en maatschappelijk werk'. In: *Nederlands theologisch tijdschrift*, XLIV (1990), 288-307.
Gheel Gildemeester, F. van. - Zie nr. 1770.
- 1697 M. den Admirant, 'Ds Theodorus van Gogh, de vader van Vincent'. In: *De Hoeksteen*, XIX (1990), 83-88.
- 1698 Reindert Groot, Sjoerd de Vries, *Vincent van Gogh in Amsterdam*, Amsterdam 1990.
Hierin beschrijving van door Van Gogh bijgewoonde kerkdiensten (1877-1878).
- 1699 A. Verkade-Bruining, *De God van Vincent. Beschouwingen over de mens Van Gogh*, Amsterdam (1990).
- 1700 Tsukara Kodera, *Vincent van Gogh. Christianity versus Nature*, Amsterdam-Philadelphia 1990.
- 1701 Anton Wessels, 'Een soort bijbel'. *Vincent van Gogh als evangelist*, Baarn (1990). 144 bldz.
- 1702 Frank Kools, *Als een boer van Zundert. Vincent van Gogh en zijn geboorteplaats*, (Zutphen 1990).
Ook aandacht voor de plaatselijke kerkgeschiedenis van Zundert.
- 1703 E.H. Cossee, 'Vincent en zijn 'complexe hollandais'. Kanttekeningen bij Van Goghs godsdienstige ontwikkeling'. In: *Kerktijd*, II/3 (nov. 1990), 9-11.
- 1704 Jan de Jong, 'Vincent van Gogh en het christelijk geloof'. In: *Transparant*, I (1990), nr. 3, 35-41.
Ook verschenen in: *De Reformatie*, LXV (1989-1990), nr. 42 en 43, 898-900 en 922-924.
- 1705 Gunning jr., J.H. - W. Balke, 'De kerk bij Hoedemaker, Gunning, Kraemer en Van Ruler'. In: *De kerk* (zie nr. 1721), 202-230.
- 1706 M.G.L. den Boer, 'Gunning over de liturgie'. In: *In de waagschaal*, n.s., XIX (1990-1991), nr. 1 (24 febr. 1990), 25-32.
- 1707 M.G.L. den Boer, 'Gunningiana'. In: *In de waagschaal*, n.s., XIX (1990-1991), nr. 9 (16 juni 1990), 274-279.
- 1708 M.G.L. den Boer, 'Gunning over Newman'. In: *In de waagschaal*, n.s., XIX (1990-1991), nr. 15 (8 sept. 1990), 356-360.
Hoedemaker, Ph.J. - Zie nr. 1705.
- 1709 F.R.J. Knetsch, 'Petrus Hofstede de Groot (1802-1886). Vriendelijke volksvoorlichter of ideoloog van het imperialisme?'. In: *'Om niet aan onwetendheid en barbarij te bezwijken'. Groningse geleerden 1614-1689*, onder redactie van G.A. van Gemert, J. Schuller tot Peurseme-Meijer en A.J. Vanderjagt, Hilversum 1989, 129-146.

- 1710 J. Vree Azn., 'P. Hofstede de Groot en de armenverzorging door vrouwen. Een hoofdstuk uit de geschiedenis van de Groninger inwendige zending'. In: *Geloven in Groningen* (zie nr. 1771), 215-231.
- 1711 W.C. Meeuse, 'De kerk bij Kohlbrugge'. Serie artikelen in *Ecclesia*, LXXXI (1990), nr. 14 (13 juli) - 21 (19 okt.).
- 1712 L.J. Geluk, 'Waar stond toch Dr. H.F. Kohlbrugge'. In: *Ecclesia*, LXXXI (1990), nr. 12 (15 juni), 89-96.
- 1713 S.P. Nijdam, 'De lijdenspreken van Kohlbrugge'. In: *Ecclesia*, LXXXI (1990), nr. 5 (9 mrt.), 35-37.
- 1714 S.P. Nijdam, 'Kohlbrugge over de Brief aan de Galaten'. In: *Ecclesia*, LXXXI (1990), nr. 8 (13 apr.), 63 vlg.
- 1715 H.F. Kohlbrugge, *Door Zijne wonden is ons genezing geworden. Brieven van H.F. Kohlbrugge uit het Kohlbrugge-archief te Utrecht doorgezien en uitgegeven*, door Georg Helbig, Leiden 1990. 154 bldz.
Oorspronkelijke uitgave Wageningen 1935. Ten geleide door A. de Reuver.
- 1716 A. de Reuver, 'Kohlbrugge in zijn herderlijke brieven (N.a.v. de heruitgave van 'Door Zijne wonden')'. In: *Ecclesia*, LXXXI (1990), nr. 7 (6 apr.), 51-53.
- 1717 P.J. Stam jr., *Mystiek geloof. Tauler - Luther - Kohlbrugge*, Kampen (1990). 84 bldz.
- 1718 M. Verduin, 'Herman Friedrich Kohlbrugge en het Hooglied'. In: *Actueel evangelie. Bijdragen van vrienden aangeboden aan S. Meijers (enz.)*, onder redactie van T. Domburg, D. de Vos, G.P. Sandberg, (z.p.) 1990. 103-118.
- 1719 Jacq. F.C.M. Bijnen, 'De genezing van oogziekten door het domineesgezin Kremer'. In: *Campina*, nr. 78 (juli 1990), 135-137.
Betreft ds Arnoldus Kremer (1767-1840), pred. o.a. te Veldhoven, en zijn kinderen, o.w. ds Johannes Leonardus Arnoldus Kremer (1798-1867), pred. te Heeze.
- 1720 A. Kuyper, *Het sociale vraagstuk en de christelijke religie. Rede bij de opening van het sociaal congres op 9 november 1891 gehouden*. Ingeleid door H.E.S. Woldring, Kampen 1990. ix, 77 bldz.
Nieuwe uitgave van de oorspronkelijke editie van 1891.
- 1721 C. Trimp, 'De kerk bij A. Kuyper en K. Schilder'. In: *De kerk. Wezen, weg en werk van de kerk naar reformatorische opvatting*, onder redactie van W. van 't Spijker, W. Balke, K. Exalto, L. van Driel, Kampen (1990), 187-201.
- 1722 B. de Groot, 'Gevolgd vanaf de zijlijn. De 'afgescheiden' pers over Kuyper tussen 1871 en 1892'. In: *Jaarboek voor de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland*, IV (1990), 82-119.
A. Kuyper. - Zie nr. 1682.
- 1723 Th.A. Fafié, 'De lutherse predikant J.G. Liernur (1791-1868) en het zendingswerk'. In: *De Hoeksteen*, XIX (1990), 210-212.
N.a.v. Liernurs feestrede bij het 50-jarig bestaan van het Ned. Zendinggenootschap te Haarlem (1847).

- Linde, A. van der. - Zie nr. 1665.
- 1724 M. den Admirant, 'Leven en werk van Gottfried Wilhelm Locher (1839-1918)'. Serie artikelen in *De Hoeksteen*, LXXXI (1990), nr. 13 (29 juni) - nr. 21 (19 okt.).
- Lugt, G.A. van der. - Zie nr. 1749.
- 1725 E.H. Cossee, 'Wij hebben wat anders en beters te doen'. Ds B.J.C. Mosselmans en de stichting der Remonstrantse Gemeente te Groningen'. In: *Geloven in Groningen* (zie nr. 1771), 261-266.
- 1726 Margaretha H. Schenkeveld, 'Rondom 'Oudere tijdgenooten'. In: *Jaarverslag Stichting Het Reveil-Archief*, jg. 1987-1990, 14-21.
Over de essays van A. Pierson, in het bijzonder die over W. Bilderdijk, I. da Costa en W. de Clercq.
- Ringnald, G. - Zie nr. 1802.
- 1727 Ph.S. van Ronkel. - D. de Vos en A. van der Ploeg, 'Een Leidse Israëliet over het geloof'. In: *Actueel evangelie* (zie nr. 1718), 189-201.
- 1728 A. van der Ploeg, *Philippus S. van Ronkel (1829-1890)*, Leiden 1990. 108 bldz. (Serie: *Vergeeten eerstelingen*).
- 1729 P.J. Begheyn, 'Het 'speelreije' van Dominee Jan Scharp naar Nijmegen in 1809'. In: *Numaga*, XXXVI (1989), 87-94.
Publikatie van de op Nijmegen betrekking hebbende pagina's uit het reisverslag van J. Scharp (G.A. Rotterdam).
- Scherff, M. - Zie nr. 1753.
- 1730 W. de Greef, *Carl A.F. Schwartz (1817-1870)*, Leiden 1990. 112 bldz. (Serie: *Vergeeten eerstelingen*).
- 1731 Aart de Groot, 'Honderd jaar geleden stierf Christiaan Sepp. Notities over kerkgeschiedschrijving'. In: *Kerktijd*, II/2 (juli 1990), 12-18.
- 1732 J. van Miert, 'Van alle Staats- en openbare zorgen ontheven'. J.B. van Son als ijveraar voor kerk en katholicisme'. In: *Noordbrabants historisch jaarboek*, VII (1990), 48-83.
J.B. van Son was o.a. minister van r.-k. eredienst 1845-1848
- 1733 H. Hille, 'Dat ik mij aan Hem gewenne. De levensgang van Klaas Harms Talen (1815-1911)'. In: *'t Olde Stapperst*, IX(1988), 104-109, 119-127; X(1989), 1-5, 77-82; XI(1990), 16-22, 44-52.
Zie nr. 1441.
- 1734 S. Laansma, 'Een dichter-dominee in Assen. Ds. N.H. Tatum Zubli'. In: *Gens nostra*, XLV(1990), 209 vlg.
- 1735 Jan J.B. Kuipers, 'Vliedbergen als offerhoogten. De theorieën van een 19de-eeuwse Zeeuwse dominee'. In: *Spiegel historiael*, XXV (1990), 401-405.
Joh. ab Utrecht Dresselhuis (1789-1861), hervormd predikant te Wolphaartsdijk, amateur volkskundige.
- Valeton jr., J.J.P. - Zie nr. 1669.
- 1736 J. van Gelderen, 'Het leven van Frouwe Venema (1803-1889), vrouw van Hendrik de Cock'. In: *Geloven in Groningen* (zie nr. 1771), 196-214.

- 1737 Auke van der Woud, *De Bataafse hut. Verschuivingen in het beeld van de geschiedenis*, Amsterdam 1990. 215 bldz.
Besproken worden o.a. de theorieën van Nicolaas Westendorp (1773-1836), hervormd predikant te Sebaldeburen en Losdorp. In 1815 publiceerde de Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen zijn met goud bekroond antwoord op haar prijsvraag 'Welke volkeren hebben de zoogenaamde hunebedden gesticht? (enz.)'.
- 1738 H. Hille, 'Was Laurens van Wijk (1803-1864) vrije oefenaar of geordend Ledeboeriaans predikant?' In: *De Hoeksteen*, XIX (1990), 15-18.
Wermeskerken, P.J. van. - Zie nr. 1671.

PLAATSELIJKE EN REGIONALE KERKGESCHIEDENIS

- 1739 Joh. Frieswijk, 'Religion, Churches and Politics in Friesland 1748-1918'. In: *Experiences and Explanations. Historical and Sociological Essays on Religion in Everyday Life*. Editors: L. Layendecker, L.G. Jansma, C.H.A. Verhaar, Ljouwert 1990, 117-137.
- 1740 *Drentse biografieën. Levensbeschrijvingen van bekende en onbekende Drenten*, I, Meppel-Amsterdam 1989.
- 1741 Thomas H. von der Dunk, 'Rijkswaterstaat en de rooms-katholieke kerkbouw in Gelderland'. In: *Gelre*, LXXX (1989), 91-116.
- 1742 Thomas H. von der Dunk, 'De financiering van de rooms-katholieke kerkbouw in Gelderland'. In: *Gelre*, LXXXI (1990), 107-129.
Betreft tweede kwart van de negentiende eeuw.
- 1743 Zuid-Holland. - *Op pad langs Rijnlandse dorpskerken*, onder redactie van Xander Luttik en Frits de Wilde, Alphen aan de Rijn 1990. 219 bldz.
- 1744 J. Wesseling, *De afscheiding van 1834 in Zeeland, 1834-'69*, II: *Walcheren, Schouwen-Duiveland, Tholen en Sint Philipsland*, Barneveld (1989). 296 bldz.
Met: C. Smits, 'Ten geleide'. Vervolg van nr. 1297.
- 1745 Bert Altena, 'Kerk en samenleving in Zeeland in de negentiende eeuw'. M.J. Wintle, 'Repliek'. In: *Zeeuws tijdschrift*, XL (1990), 19-27 en 29-30.
Betreft nr. 1609.
- 1746 M.G.J. Duyvendak, *Rooms, rijk of regentesk. Elitvorming en machtsverhoudingen in oostelijk Noord-Brabant (circa 1810-1914)*, 's-Hertogenbosch 1990. 408 bldz.
Ruime aandacht aan de rol van de clerus in de petitiebeweging (1826-1930), de strijd om het onderwijs (1890-1920) en de strijd om de boeren (1880-1920).
- 1747 Alfred Minke, 'Der Priesternachwuchs im Bistum Lüttich zwischen 1802 und 1815 - unter besonderer Berücksichtigung der Niedermaas'. In: *Maaslands melange* (zie nr. 1795), 131-148.
- 1748 (M. Jansen), *Vijf eeuwen monumentaal*. (Gedenkboek ter gelegenheid

- van 500 jaar Hervormde Kerk te Abcoude 1490-1990), (z.p., z.j.). 104 bldz.
- 1749 Thomas von der Dunk, 'Dwarse bouwpastoor kreeg toch zijn Catharinakerk'. In: *Ons Amsterdam*, XLI (1989), 10-14.
Pastoor G.A. van der Lugt en de bouw van de St. Catharinakerk aan het Singel, Amsterdam, 1817-1820 (afgebroken 1939).
- 1750 Dick Zweers, 'Een motief in De Liefde in Amsterdam'. In: *De Sluitsteen*, VI (1990), 22 vlg.
Betreft de combinatie van houten spitstongewelf met een serie gelijkvormige lancetvensters in de parochiekerk van de H.H. Nicolaas en Barbara, ontworpen door P.J.H. Cuypers.
- 1751 Arie de Groot, 'De Muiderkerk: Protestantse kerkbouw in Amsterdam aan het eind van de 19de eeuw'. In: *De Sluitsteen*, VI (1990), 3-21.
- 1752 Marco Henk Dammes van Leeuwen, *Bijstand in Amsterdam ca. 1800 - 1850. Armenzorg als beheersings- en overlevingsstrategie*, (z.p.) 1990. 405 bldz.
Diss. R.U. Utrecht. Ruime aandacht voor de kerkelijke bijstand.
- 1753 A. Vermeulen, 'De rituele moord in Appeltern (1900)'. In: *Tweestromenland*, nr. 63 (22 dec. 1989), 27-30 en nr. 65 (17 aug. 1990), 36 vlg.
De moord van de secteleider Mettinus Scherff op zijn knecht Jan Brenkman.
- 1754 A.G. Schulte, *Spitten naar het verleden. Sint Jan de Doper 1895 Arnhem 1990. Kerkgebouw en kunstbezit*, Arnhem 1990. 40 bldz.
- 1755 (1890-1900. St. Martinus Baak), (1990) (z.p.). 68 bldz.
Neogotische St. Martinuskerk te Baak, architect A. Tepe.
- 1756 S. de Blaauw, *Bouwen naar boven. De Sint Odulphuskerk van Bakhuisen 1857-1914-1989*, Leeuwarden 1989.
Behandeld wordt behalve de huidige, uit 1914 daterende kerk ook de vroegere kerk uit 1857, ontworpen door Theo Molkenboer.
- 1757 J.E.J. Blinde, *100 jaar Gereformeerde Kerk van Barendrecht. Jubileumboek ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de Gereformeerde Kerk van Barendrecht geïnstitueerd 29 januari 1887*, Barendrecht 1987. 101 bldz.
- 1758 *Special 'De Maagd'*. Bijzonder nr. van *De Waterschans*, jg. 1990, nr. 3, 35-58.
Willem van Ham, Han Bos, Fons Gieles en Kees Booy over de vroegere kerk van de H. Maagd Maria Tenhemelopneming te Bergen op Zoom uit 1829, die nu als schouwburg is ingericht.
- 1759 Christel Aaftink, *Drie eeuwen Sint Servatius Parochie in Borkel en Schaft 1690-1990*, (Borkel en Schaft) (z.j.). 208 bldz.
- 1760 M.J.M. Duyghuisen, *Geschiedenis van Breda, III: 1795-1960. Hoofdlijnen*

en accenten, Breda 1990. 363 bldz.

Ook aandacht voor de negentiende-eeuwse kerkgeschiedenis.

- 1761 *Gedenkt Zijner wonderwerken. 1888-1988. Gereformeerde Gemeente Doetinchem*, Doetinchem 1989. 320 bldz.

- 1762 *Kleine geloofsgemeenschappen te Elburg*, onder redactie van W. van Norel, Elburg 1989. 40 bldz. (*Oudheidkundige vereniging Arent thoe Boecop Elburg*, nr. 38).

Voor de negentiende-eeuwse kerkgeschiedenis zijn van belang de bijdragen over de Rooms-Katholieke Kerk, de Vergadering van gelovigen en het Leger des Heils.

- 1763 H. aan 't Goor, W. van Norel, *De Gereformeerde Kerk van Elburg 1890-1990*, Elburg 1990. 72 bldz. (*Oudheidkundige vereniging Arent thoe Boecop Elburg*, nr. 41).

- 1764 Chr.W.J. Teeuwen, 'De afscheiding (vanuit de Hervormde Kerk) in Epe 1835-1843'. In: *Ampt Epe*, nr. 89 (dec. 1989), 21-24 en nr. 90 (mrt. 1990), 18-22.

- 1765 *Esbeek, niet van gisteren. Gedenkboekje bij gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de R.K. Parochie H. Adrianus Esbeek*, Esbeek 1989. 363 bldz.

Hoofdstuk 5 behandelt de geschiedenis van de parochie.

- 1766 (F. Bakker-Hamstra e.a.), *100 jaar Gereformeerde Kerk Gauw-Terzool. Wanneer mensen samenkomen*, 1989 (z.p.). 111 bldz.

- 1767 *Anderhalve eeuw gemeente bijeen: Gereformeerde Kerk Geesteren - Gelselaar - Borculo 1839-1989*, onder redactie van G. Braam-Posthumus (e.a.), (z.p.) 1989. 128 bldz.

- 1768 *Gendringen*. - Hans Tekaats, 'Uit het archief van de parochie Breedenbroek'. In: *Oudheidkundige vereniging Gemeente Gendringen*, nr. 8 (okt. 1989), 40-45.

- 1769 Gouda. - J.W. de Ridder, 'Parochie van Onze Lieve Vrouw Hemelvaart bestaat 175 jaar'. In: *Tidinge van Die Goude*, VIII (1990), 4-8.

- 1770 W.M. van der Plas-Pronk en G.M. Rijnveld-Nijkamp, 'De Christelijke Volksbond en de werkverschaffing'. In: *Die Haghe. Jaarboek*, jg. 1989, 94-129.

De Chr. Volksbond werd in 1889 te 's-Gravenhage opgericht o.m. door dr F. van Gheel Gildemeester, herv. predikant, de eerste voorzitter van de Bond.

- 1771 F.A. van Liere, 'Rooms-katholieke kerkbouw en kerkinrichting in negentiende en twintigste eeuws Groningen'. In: *Geloven in Groningen. Capita selecta uit de geloofsgeschiedenis van een stad*, onder redactie van G. van Halsema Thzn., Jos.M.M. Hermans en F.R.J. Knetsch, Kampen (1990), 249-260.

- 1772 E.O. van der Werff, 'De rooms-katholieke parochies in Groningen in de negentiende en twintigste eeuw'. In: *Geloven in Groningen* (zie nr. 1771), 232-248.

- 1773 Robert Spannings, 'Bijdrage tot de geschiedenis van kerk en parochie van H. Antonius Abt te Hatert'. In: *Numaga*, XXXVII (1990), 49-57.

- De kerk is gebouwd in 1845-1846 en afgebroken in 1967-1968.
- 1774 E. Sneller, *Heemstede rond Beets. Hervormd Heemstede in de negentiende eeuw*, (z.p., z.j.). 102 bldz.
- 1775 (W.A. Duursma e.a.), *De verwachting blijft. De geschiedenis van de Gereformeerde Kerk Haulerwijk-Waskemeer 1838-1988*, (z.p.) (1988). 159 bldz.
- 1776 *De kerk van het Heike*. Bijdragen van G.J.W. Steijns en Joost van Hest. Tilburg, jg. 8, nr. 3 (sept. 1990), 63-94.
De r.-k. kerk is gebouwd in 1827-1829 en gewijd in 1843.
- 1777 (J. Grin e.a.), *(1840 1990 Gereformeerde Kerk Den Helder)*, (z.p.) (1990). 48 bldz.
- 1778 Paul Janse, Zegert Vis, *Rondom kerk en toren. De eeuwenoude kerk te Hellendoorn*, Nijverdal 1990. 277 bldz.
- 1779 T.L. Korporaal, 'De doleantie in Helmond gezien vanuit hervormd perspectief'. In: *De Hoeksteen*, XIX (1990), 64-67.
- 1780 Joure. - *Haskerlân. In tal bydragen ta de skiednis*. Redaksje: K.F. Gildemacher, L.G. Jansma, H. Spanninga, Ljouwert 1990.
Over de negentiende-eeuwse kerkgeschiedenis handelen: H. Oldenhof, 'De Roomske Tsjerke nei de reformaasje', 393-415; F.J. Ringnalda, 'Geschiedenis Hervormde Kerk te Joure in de 19de en de eerste helft van de 20ste eeuw', 433-449; F.M. Ringnalda sr., 'De Doopsgezinden te Joure', 451-479.
- 1781 (Geert Dolfing), 'Mijn oog zal op u zijn'. *Geschiedenis van de Gereformeerde kerk van Kamerik 1890 - 1990*, (z.p.) (1990). 208 bldz.
- 1782 Ton van der Scheer, *100 jaar St. Andreasparochie Kwintshul 1890 - 1990*, (z.p., z.j.). 50 bldz.
- 1783 H.J.Ph.G. Kaajan, *Rondom een eeuw Oude Vestkerk. Grepen uit het leven van 150 jaar Gereformeerde Kerk te Leiden*, (Leiden 1989). 40 bldz.
- 1784 Rolf Hackeng, 'Een lauwerkrans, loterijen en een arme weduwe. Vier nieuwe kerken in en rond Maastricht 1855-1905'. In: *De Maasgouw*, CIX (1990), k. 27-47.
De financiering van de r.-k. kerkbouw te Heer (1903-1905), Oud-Caberg (1875-1877), Sint Pieter (1872-1875) en Wyck (1855-1860).
- 1785 (C. de Gast), *Kroniek van de Gereformeerde Kerk te Meeuwen c.a.*, (z.p.) 1990. 94 bldz.
- 1786 Fedor Coenen, 'De kerken van Montfort'. In: *Roerstreek*, XX (1988), 165-171 en XXI (1989), 167-172.
Betreft o.a. de St. Catharinakerk, ingewijd 1858, afgebroken 1965.
- 1787 *Tekens in de tijd. 100 jaar Gereformeerde Kerk Nieuwerkerk aan den IJssel 5 november 1889 - 5 november 1989*, (onder redactie van Karel

- Aardse, Anneke Fokker-De Jong en Piet Veenstra), (z.p.) (1989). 115 bldz.
- 1788 *100 jaar Gereformeerde Kerk Noordeloos 22 september 1890 tot 22 september 1990*, (onder redactie van Hendrik van Vuren), (z.p.) 1990. 72 bldz.
- 1789 Nijmegen. - A.V. Triebels, 'Een geruchtmakend proces in 1852 en 1853: Landdeken Joannes Melchior Triebels tegen De Gelderlander'. In: *Numaga*, XXXVII (1990), 58-66.
Politieke strijd tussen de liberaal r.-k. kiesvereniging 'Eensgezindheid' met J.M. Triebels als voorman, contra de kiesvereniging 'Recht en billijkheid voor allen', gesteund door een perscampagne van De Gelderlander.
- 1790 *Een veelkleurig habijt - Kloosters in Nijmegen in de negentiende en twintigste eeuw*. Redactie: Dörte Nicolaisen, met bijdragen van Guus van Hemert (e.a.), Grave 1989. 238 bldz.
- 1791 Aad van den Oord, 'De taaie strijd tussen mr. Suys en pastoor Van Bengen. De schoolkwestie als begin van Oisterwijkse verzuiling'. In: *De kleine Meyerij*, jg. 1990, 64-69.
- 1792 Th.J. van Rensch, 'De pastoriegoederen van Ottersum'. In: *Maaslands melange* (zie nr. 1795), 161-200.
Sedert de Franse tijd is er jarenlang geprocedeerd.
- 1793 J.P.A. van Vugt, 'Broeders onder priesters en regenten: de broeders van Oudenbosch, 1840-1854'. In: *Noordbrabants historisch jaarboek*, VII (1990), 110-142.
- 1794 M.J. Veelen, 'De verwoeste kerk van Posterholt'. In: *Roerstreek*, XXII (1990), 160-170.
R.K. kerk, 1878 gewijd, 1945 verwoest.
- 1795 Peter J.A. Nissen, 'Kerk en cultuur in conflict. De Roermondse clerus en het amateurtoneel in de jaren veertig van de negentiende eeuw'. In: *Maaslands melange. Opstellen over Limburgs verleden dr P.J.H. Ubachs aangeboden bij gelegenheid van zijn vijfenzeventigste verjaardag*, Maastricht 1990, 304-320.
- 1796 C.Ch.G. Visser, *Lutheranen in de Maasstad 1590 - 1990. Gedenkschrift bij het 400-jarig bestaan van de Evangelisch-Lutherse Gemeente te Rotterdam*, Voorburg 1990. 80 bldz.
- 1797 Jac. van Nieuwkoop, *Van herders en schapen. Anderhalve eeuw gereformeerd Rijnsburg*, Leiden 1989. 189 bldz.
- 1798 B.F.J. van den Hoek, 'Honderd jaar Leger des heils Schiedam'. In: *Schiedam*, XVI (1990), 119-133.
Terzool. - Zie nr. 1766.
- 1799 Ronald Peeters, Ed Schilders, *Katholiek Tilburg in beeld*, Tilburg 1990. 200 bldz.
Fotoboek. Ook aandacht voor de negentiende eeuw.
- 1800 J.J. Falize, 'De neoklassieke preekstoel in de doopsgezinde kerk te Uithuizen'. In: *Groninger kerken*, VII (1990), 12 vlg.
Het is waarschijnlijk een negentiende-eeuws kerkmeubel.

- 1801 S. Baarssen, *Ook dat was Urk. Geschiedenissen, verhalen en episoden uit het leven van onze voorouders en van enkele meer op de voorgrond tredende personen*, (z.p., z.j.).
 'De wonderlijke lotgevallen van Jan J. Bakker (1842-1910)', 11-30 en: 'Bijzonderheden uit het leven van Jan Bakker (1842-1910)', 31-73. Bakker was een leidende figuur in het ontstaan van de Chr. Geref. Kerk op Urk in 1892.
- 1802 F.G.M. Broeyer, 'De eerste hervormd-gereformeerde kerkdienst in Utrecht'. In: *Hervormd Utrecht*, XLVI (1990-1991), nr. 1 (8 juni 1990), 5-8.
 In de Domkerk hield G. Ringnalda op 27 mrt. 1887 een aannemingsdienst waarin 70 leden werden aangenomen als hervormd, terwijl Ringnalda zelf zich al op 23 mrt. van de herv. synodale organisatie had losgemaakt.
 Waskemeer. - Zie nr. 1775.
- 1803 G.J. Lepoeter, 'De Nederlandse Hervormde Kerk te Wilhelminadorp'. In: *Bulletin Stichting oude Zeeuwse kerken*, nr. 25 (oktober 1990), 10-16.
 De kerk is ontworpen door I.H. Warnsinck en ingewijd in 1841.
- 1804 1840 - 1990. *150 jaar Gereformeerde Kerk van Winschoten*, (onder redactie van W. van der Heide), (z.p.) (1990). 152 bldz.
- 1805 Rob van der Laarse, *Bevoogding en bevinding. Heren en kerkvolk in een Hollandse provinciestad, Woerden 1780 - 1930*, 's-Gravenhage 1989. 454 bldz. (*Stichting Hollandse historische reeks*, nr. XXI).
 Diss. Universiteit van Amsterdam.
- 1806 Zundert. - Zie nr. 1702.
Geschiedenis van Zutphen, onder redactie van W.Th.M. Frijhoff, B. Looper (e.a.), (Zutphen 1989). 354 bldz.
 Ook aandacht voor de negentiende eeuw in het hoofdstuk: J.A.M.M. Janssen, 'Zutphen in de maalstroom der kerkgeschiedenis', 267-281
- 1807 L. Laurensse, 'De Klompenkerk. Een poging tot opbouw van geestelijk leven in een arme buurt'. In: *De Polsbroek. Geschiedenis van een Zutphense volkswijk*, (samengesteld door Bert Looper e.a.), Zwolle 1990, 32-39.
 Het gebouw Bethel, afgebroken in 1970, oorspronkelijk gebouwd voor de afgescheiden diensten van J. de Liefde, werd na 1862 gebruikt voor hervormde evangelisatie.